

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การสร้างความตระหนักในสิทธิและโอกาสทางสังคมของคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหว” เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นกับคนพิการในประเทศไทย ซึ่งผู้ศึกษาได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) เป็นแนวทางในการดำเนินการศึกษาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากคนพิการที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยเน้นการศึกษาและทำความเข้าใจ ความรู้สึก ประสบการณ์ชีวิตและการทำงานของคนพิการที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อการตระหนักรู้สิทธิทางสังคมและโอกาสทางสังคมอย่างลึกซึ้งและเข้าถึง โดยอาศัยการสัมภาษณ์ การสังเกต และการเล่าเรื่องแบบประวัติชีวิต (Life History)

วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อศึกษากระบวนการการสร้างความตระหนักรู้ในสิทธิและโอกาสทางสังคมที่คนพิการพึงได้รับ และ วิธีการขยายผลการสร้างคามตระหนักด้านสิทธิและโอกาสแก่ทั้งคนพิการและสังคม เพื่อลดการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมกับคนพิการ และถูกมองเป็นกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่ต้องรับการช่วยเหลือสงเคราะห์อยู่เสมอไป

การดำเนินการศึกษามีขั้นตอน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ

ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารต่าง ๆ จากหนังสือ วารสาร บทความทางวิชาการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์จากอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญอันเป็นความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประเด็นที่จะศึกษา ซึ่งได้จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพิการทางการเคลื่อนไหว สาเหตุความพิการ ประเภทความพิการ สิทธิมนุษยชน สิทธิตามกฎหมายของคนพิการ กฎหมาย ข้อบังคับ สิทธิสัญญาที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ เป็นต้น

2. การกำหนดเครื่องมือในการศึกษา

หลังจากศึกษาข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิแล้ว ผู้ศึกษาได้นำความรู้จากการทบทวนวรรณกรรม ร่วมกับประสบการณ์ของผู้ศึกษา มาประมวลและกำหนดประเด็นในการทำเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เพื่อตอบคำถามการวิจัย

3. การศึกษาและเก็บข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ

ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้นำคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหว หรือคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวที่มีความเข้มแข็ง ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง คือ การสัมภาษณ์แบบยืดหยุ่นและเปิดกว้าง เพื่อให้คนพิการได้เล่าประวัติชีวิต ถ่ายทอดประสบการณ์ แนวคิด ค่านิยม มุมมอง ความรู้สึก ความต้องการด้านสิทธิและโอกาสทางสังคมของคนพิการถ่ายทอดผ่านการสัมภาษณ์และบันทึกเรื่องราวที่ได้ เพื่อนำมาเรียบเรียงเป็นงานเขียนที่จะเป็นหนทางให้สังคมได้รับรู้ และเปิดโอกาสให้แก่คนพิการเหล่านี้ได้แสดงศักยภาพของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ลดทัศนคติเวทนานิยมของสังคมที่มีต่อคนพิการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

คุณสมบัติของกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ประกอบด้วย คนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวจำนวน 15 คน แบ่งออกเป็น ผู้นำองค์กรคนพิการ เช่น สมาคมคนพิการระดับภูมิภาค ผู้อำนวยการศูนย์ดำรงชีวิตอิสระ ผู้จัดการองค์กร มูลนิธิด้านคนพิการ ผู้ชำนาญการด้านสิทธิในองค์กรคนพิการ เช่น สำนักงานคนพิการสากลแห่งเอเชียแปซิฟิก สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย เครือข่ายมูลนิธิเมาไม่ขับ คนพิการที่ทำงานด้านสิทธิคนพิการ เช่น ผู้นำในการเรียกร้องสิทธิคนพิการ ตัวแทนของประเทศในการประชุมด้านสิทธิคนพิการ คนพิการดีเด่น นักกีฬาคนพิการ นักวิชาการด้านสิทธิคนพิการ

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย เริ่มจากการติดต่อกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อขอสัมภาษณ์ และชี้แจงรายละเอียด เช่น วัตถุประสงค์การวิจัย ตัวอย่างคำถามที่ใช้สัมภาษณ์

กำหนดเวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์ โดยเฉพาะการขออนุญาตบันทึกเสียงสัมภาษณ์ และการบันทึกข้อมูลโดยใช้การจดหรือเขียนเรื่องราวที่สำคัญ

5. เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างหรือแบบปลายเปิด (Semi-Structured or Guided Interview)

แบบสัมภาษณ์มีลักษณะของคำถามที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นแนวทางสำหรับสัมภาษณ์ ที่มีลักษณะไม่ตายตัว โดยใช้คำสำคัญ (Key Word) มีลักษณะเป็นชุดคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา แต่มีความยืดหยุ่น เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาและสถานการณ์แต่ละครั้ง เช่น แต่ละคำถามจะมีคำสำคัญ คือ คำว่า “สิทธิ” “การสร้างความตระหนัก” “การเคลื่อนไหว” และ “การกระตุ้น” โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ประวัติส่วนตัว พื้นฐานของครอบครัว การศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ในการทำงาน สาเหตุความพิการ การปรับตัวภายหลังจากความพิการ การมองความพิการของตนเอง การก้าวผ่านความพิการ การได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายทางสังคม และการปรับตัวเมื่อเข้าสู่สังคม

ส่วนที่ 2 สิทธิและโอกาสของคนพิการ ความคิดเห็นเรื่องโอกาสทางสังคมของคนพิการในปัจจุบัน ความเห็นเรื่องสิทธิของคนพิการ และการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมกับคนพิการ กิจกรรมและการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสิทธิ และโอกาสทางสังคมของคนพิการ ความคาดหวังเกี่ยวกับสิทธิและโอกาสของคนพิการในอนาคต ปัญหาสิทธิของคนพิการที่ควรได้รับการแก้ไข

ส่วนที่ 3 การทำงานด้านสิทธิ การก้าวเข้ามาทำงานเพื่อสังคมและคนพิการ ประสบการณ์การทำงานที่ประทับใจ การถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ เรื่องสิทธิให้กับเพื่อนคนพิการ การกระตุ้นให้เพื่อนคนพิการรับรู้และตระหนักในสิทธิของตนเอง และรู้จักคุณค่าของตนเอง ปัญหาในการสร้างความตระหนักด้านสิทธิ รูปแบบการเคลื่อนไหวด้านสิทธิและโอกาสทางสังคมของคนพิการ

5.2 แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

ผู้ศึกษาได้เข้าไปสังเกตการณ์กิจกรรมที่กลุ่มเป้าหมายได้เข้าร่วมหรือจัดขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการประกอบการศึกษาและวิเคราะห์ปรากฏการณ์ ซึ่งมีสถานที่และสภาพแวดล้อมที่ผู้ศึกษาได้เข้าไปสังเกตการณ์ดังนี้

- เวทีในการประชุมและอบรม เช่น การอบรมผู้นำคนพิการเข้มแข็งประจำภาคใต้ ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย การประชุมด้านอนุสัญญาสิทธิคนพิการไทย
- บ้านหรือที่พักอาศัยโดย การเยี่ยมบ้าน การสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และการดูแลในครอบครัว
- สถานที่ทำงาน เช่น การสอนในโรงเรียน การทำหน้าที่เป็นวิทยากร การปฏิบัติหน้าที่ราชการ

นอกจากนี้ ในระหว่างการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ผู้ศึกษาใช้วิธีการสังเกตปัจจัยอื่นร่วมด้วย เช่น การสังเกตสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในบ้าน และที่ทำงาน รวมทั้ง การสังเกตอารมณ์ความรู้สึก เช่น คำพูด แววตาของเพื่อนร่วมงานและคนในครอบครัวของกลุ่มเป้าหมาย ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตนี้ ได้นำมาใช้เป็นข้อมูลสำคัญเพื่อการตรวจสอบและวิเคราะห์ให้ละเอียด รอบด้าน และถูกต้องยิ่งขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่ผู้ศึกษาเข้าสู่ภาคสนามแต่ละครั้ง แล้วใช้การสังเกตควบคู่กับการสัมภาษณ์และจดบันทึกเพื่อนำมาวิเคราะห์ต่อไป

5.3 ตัวผู้ศึกษา

ผู้ศึกษาเป็นผู้เข้าไปหาข้อมูลทั้งจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเข้าไปสังเกตการณ์ แล้วนำข้อมูล องค์ความรู้ ประสบการณ์ ข้อเสนอแนะที่ผู้ศึกษาสัมผัสจากกลุ่มเป้าหมาย มาวิเคราะห์และเรียบเรียงเปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎี

5.4 สมุดจดบันทึกและเครื่องอัดเสียง

เพื่อช่วยเก็บรายละเอียดจากการสัมภาษณ์และเพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูลให้ได้อย่างครบถ้วน

6. การตรวจสอบข้อมูล

ขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูล เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ที่ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมนั้นว่าถูกต้องและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เช่น ทวนข้อมูลที่ได้มาว่าครบถ้วนเพียงพอและตรงกับวัตถุประสงค์ สามารถตอบคำถามการวิจัยได้ ในกรณีที่พบว่ายังขาดประเด็นสำคัญ จะกลับไปสัมภาษณ์เพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและตรงตามวัตถุประสงค์แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบนั้นเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการศึกษามีวิธีการ ดังนี้

7.1 การจำแนกและจัดระบบข้อมูล ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย มาจัดระบบให้การจำแนกข้อมูล โดยแบ่งจากความเหมือนและความแตกต่างของหัวข้อและประเด็นที่สนใจ เช่น การสร้างความเข้มแข็งให้กับตนเอง การถ่ายทอดความรู้ให้กับเพื่อนคนพิการ ปัจจัยที่ผลักดันให้กลุ่มเป้าหมายออกมาสู่สังคม เป็นต้น

7.2 การนำเหตุการณ์อื่นเพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง ผู้ศึกษาได้นำเอาเหตุการณ์ที่คล้ายกันเพื่อตรวจสอบผลที่ได้ว่ามีความแตกต่างหรือเหมือนกันในประเด็นใดบ้าง เช่น กลุ่มคนพิการในต่างจังหวัดมีความเข้มแข็งด้านการพิทักษ์สิทธิ ผู้มีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์มีความคิดเห็นคล้ายคลึงกับกลุ่มเป้าหมายหรือไม่

7.3 การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแนวคิดและข้อสรุปจากการทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูลที่ได้จากการศึกษาร่วมกับกับองค์ความรู้เกี่ยวกับการยอมรับความพิการ การก้าวผ่านความพิการ การให้คำปรึกษาฉันท์เพื่อน (Peer Counseling) และกลุ่มสนับสนุนจากเพื่อน (Peer Support Group) การถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิ การตั้งองค์กรช่วยเหลือตนเองของคนพิการ เพื่อนำไปสู่การตระหนักในสิทธิและโอกาสของคนพิการ

เมื่อผ่านการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้นแล้วได้นำข้อมูลนั้นมาเรียบเรียง โดยใช้ความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ของผู้ศึกษาในการอธิบาย สรุปและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อนำเสนอและเป็นแนวทางในการศึกษางานด้านคนพิการต่อไป

8. การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลของการศึกษาใช้วิธีการบรรยายและพรรณนาในเชิงชีวประวัติ (Life History) การเริ่มต้นจากปรากฏการณ์และพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง ประวัติชีวิตส่วนตัว การมองความพิการของตนเอง การก้าวผ่านความพิการ วิธีการทำงานและประสบการณ์ การถ่ายทอดและพิทักษ์สิทธิให้กับเพื่อนคนพิการ รวมทั้งข้อเสนอแนะต่องานสิทธิและสวัสดิการ สังคมของคนพิการ จากนั้นนำผลจากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงเป็นหัวข้อและประเด็นที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การเขียนและสำนวนที่เป็นความเข้าใจและภาษาของผู้ศึกษาเอง และอ้างถึงคำพูดที่เป็นคำบอกเล่าของกลุ่มตัวอย่างที่สามารถใช้เป็นหลักฐานสำคัญในการอ้างอิง ซึ่งจะทำให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น นอกจากนั้น ใช้การอ้างอิง เปรียบเทียบกับการวิจัย หรือแนวความคิดอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น อัตลักษณ์ความพิการ การก้าวผ่านความพิการ เพื่อสนับสนุนแนวคิดและข้อสรุปที่ได้จากการศึกษา